

Komentaras

2014 09 30

Ryšėja „meškos“ pėdsakas Lietuvos lūkesčių kreivėje

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, rugsėjo ekonominių vertinimų rodiklis per mėnesį susitraukė 3 proc. punktais buvo -5. Nuosmukį per mėnesį patyrė visi ekonomikos segmentai, stabilus išliko tik vartotojų pasitikėjimo rodiklis. Labiausiai žemyn smigo prekybos ir pramonės pasitikėjimo rodiklis – atitinkamai 8 ir 5 proc. Punktais. Palyginti su atitinkamu mėnesiu prieš metus ekonominių vertinimų rodiklis krito 7 proc. punktais. Vartotojų pasitikėjimo rodiklis sumažėjo 11, pramonės – 9, paslaugų sektoriaus – 7 proc. Statybos pasitikėjimo rodiklis padidėjo 9, prekybos – 6 proc. punktais.

Lietuva šių metų pirmąjį pusmetį mėgavosi sparčia ir subalansuota BVP plėtra. Eksporto lokomotyvui pritrūkus garo, Lietuvos ekonomikos augimą palaikė į vidaus rinką orientuotos veiklos ir atsigaunančios investicijos. Tačiau prastėjantys ūkio dalyvių lūkesčiai rodo, kad antrojo pusmečio ekonomikos vystymosi rezultatai bus kuklesni.

Išorinė aplinka – kertinis vidutiniojo laikotarpio Lietuvos ūkio raidos nežinomas. Su Rusijos-Ukrainos kariniu konfliktu siejamos rizikos lemia konservatyvesnę ūkio dalyvių elgseną. Padidėjęs neapibrėžtumas keičia tiek verslo, tiek namų ūkių elgseną ir planus. Įmonės persvarsto, ar net atideda investicinius projektus, o gyventojai padidėjus tam tikriems rizikos faktoriams vengia ilgalaikių įsipareigojimų, labiau linkę taupyti ir atsisakyti stambių pirkinių.

Rytų ir Vakarų apsišaudymas sankcijomis Lietuvą paveikė skaudžiausiai ES, tai atspindi pramonės ir paslaugų pasitikėjimo rodiklių kreivės. Nuo tiesioginio poveikio kenčia maisto sektorius ir eksporto srautą aptarnaujančios transporto bei didmeninės prekybos paslaugų veiklos. Rusijos embargas ženkliai apkarpė rugpjūčio apdirbamosios gamybos produkcijos rezultatus. Apdirbamoji pramonė (išskyrus rafinuotų naftos produktų gamybą) sausį-liepą augo 9 proc. per metus, tuo tarpu rugpjūčio metinis pokytis jau buvo neigiamas.

Vartotojų nuomonių tyrimo rezultatai taipogi nedžiugina. Gyventojų ateities vertinimų rodiklis rugpjūtį slystelėjo net šešiomis pakopomis žemyn iki -20, rodiklis neatsitiesė ir rugsėjį. Šiame lygyje vartotojų lūkesčiai paskutinį kartą buvo 2012 m. rudenį. Be geopolitinio nerimo šešėlio vartotojams apetitą gadina dar vis gyvi su euro įvedimu susiję mitai dėl infliacijos. Tačiau objektyviai vertinant bendras vartojimo klimatas šiuo metu yra palankus. Smunkančios maisto ir energetinių žaliavų kainos pasaulio rinkose spaudžia metinę infliaciją Lietuvoje prie nulio. Palankiai vartojimui svyra ir darbo rinkos vektoriai. Darbo užmokesčio augimą šių metų antrojoje pusėje palaikys ne tik objektyvios rinkos jėgos, bet ir minimalios mėnesinės algos padidėjimas.

Išskirtinius rezultatus demonstruoja pernai iš penkmečio letargo pabudęs statybų sektorius. Šio sektoriaus sukurta pridėtinė vertė Lietuvoje pastaruoju metu augo sparčiausiai – pernai – 10,5 proc., o šių metų pirmąjį pusmetį – net 20,2 proc. per metus. Ir nors nuo gegužės fiksuotos viršukalnės statybos atstovų lūkesčiai palaipsniui sminga žemyn, tai lemia ypač ryškus šios veiklos sezoniškumo faktorius. Tuo tarpu, per metus statybos pasitikėjimo rodiklis pasistiebė 9 punktais.

Vertinant trumpojo, ar net vidutiniojo laikotarpio perspektyvas, didžiausią nerimą kelia Lietuvos eksporto raida ir pagrindinių prekybos partnerių žemėlapio pasikeitimai. Lietuva yra maža atvira ekonomika, be impulso iš išorės jos augimo galimybės yra itin ribotos. Vidaus rinka yra sekli. Tai lemia demografinė ir struktūrinė darbo rinkos problemos – lėtai slopstantis emigracijos srautas, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas, dėl to nusistovėjęs vienas iš žemiausių ES vidutinių pajamų lygis, didelė santykinė nedarbingo amžiaus gyventojų dalis ir pan. Pernai ir šių metų pirmojoje pusėje stebėtas vidaus paklausos atsigavimas buvo atsitiesusių verslo ir vartotojų lūkesčių rezultatas. Deja, geopolitinė įtampa ir dėl išorės grėsmių padidėjęs ateities neapibrėžtumas vėl spaudžia lūkesčių kreives žemyn.

Todėl eksportuojančios pramonės konkurencingumas – pagrindinė kolona ant kurios laikosi ilgalaikė Lietuvos tvarios raidos sėkmė. Šiuo metu Lietuvos eksporto variklis stringa dėl vis dar sunkiai iš stagnacijos liūno besiropščiančių rinkų ES ir geopolitinė įtampa ir grėsmėmis pulsuojančios Rusijos.

Pagrindinė triviale ir visų linksniuojama užduotis Lietuvos verslui – atrasti naujas augančias rinkas. Tačiau, kad pavyktų tai pasiekti, turi būti nutiesti diplomatiniai tiltai bei pakisti pačių verslo atstovų mąstymas. Tokia tampri užsienio prekybos priklausomybė nuo Rusijos rinkos rodo, kad Lietuvos įmonių verslumo, veržlumo ir inovatyvumo kovoje prieš nusistovėjusias tradicijas ir kanonus laimi pastarieji. Kol Rusijos rinka buvo atvira, toks elgsenos modelis pasiteisino, tačiau dabar teks keisti mąstyseną, tapti atviresniais ir diversifikuotis.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

+370 620 78373

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba